

Bu proje Avrupa Birliği ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından finanse edilmektedir.

Ruhsal Engelli Bireyler için Sosyal İçerme Projesi
www.sosyalicermeprojesi.org

Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Hizmetleri Paydaş Çalıştayı

Çalıştay Raporu

21-22 Mart 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIğI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
SAĞLIK BAKANLIğI

World Health
Organization
European Region

"Bu sayfa bilerek boş bırakılmıştır."

*"Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır
ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaq zorunda değildir".*

İçindekiler

Katılımcı listesi.....	3
Arka plan	5
ocuk ve ergen çalışma grubu.....	6
İncinebilir gruplar çalışma grubu.....	10
Kurum bakımında olan bireyler çalışma grubu.....	12
Özelleşmiş ruh sağlığı hizmetleri çalışma grubu	14
Geçici koruma altındaki bireyler çalışma grubu.....	16
alışana destek.....	20
3 aylık aktivite planı	20
Ek	30

Katılımcı Listesi

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

AB ve Dış İlişkiler Başkanlığı
Ayşenur Çoban

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Ebru Gözüm
Havva Ömeroğlu

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Gülbahar Bayrak
Güliden Güneşligün
Merve Işıldar

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Ayşenur Bilgin
Burcu Ayhan Ekenci
Deniz Samyeli
Meryem Ergin

T.C. Sağlık Bakanlığı

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Esra Alataş
Fatma Gül Ertuğrul
Özlem Gürel Aydın
Mustafa Süzer
Selda Akyol Gümüş
Pınar Erbay
Emre Üstdağ

Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü

Havva Görmez
Didem Yazıcı

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Semra Ulusoy Kaymak

Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Ali Serinoğlu

FAO

Neşe Çakır Sayran

IOM

Alize Yüksel

UNHCR

Duygu Dogancioglu
Derya Köksal
Lara Özügergin

UNICEF

Özle Koyuncu

UN Women

Duygu Ersecen
Çağla Sahin

WHO

Batyr Berdyklycev
Toker Ergüder
Akfer Karaoğlan Kahiloğulları
Berk Geroğlu
Şebnem Avşar Kurnaz
Pelin Cebeci
Özlem Yazıcı
Elif Görkem Arslantürk Özaslan
Sevim Helvacıoğlu
Tunç Özceber
Merve Alçayır
Başak Akın
Dila Çolak

Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Emine Özmete
Melahat Demirbilek
Fulya Akgül Gök
Erdoğan Kalaycı
Serdarhan Duru
Satı Gül Kapısız
Süleyman Kaçmaz

ASAM

Yasemin Dinç
Dilara Türker
Belma Beyaz

Concern

Şule Gürle

Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği

Fatma Elibol

Dünya Doktorları Derneği

Selcan Hoşgel

Genç Hayat Vakfı

Yelda Özdemir

GOAL

Mehmet Ali Çil

Hayata Destek (STL)

Özlem Çolak

Türk Kızılay

Nazlı Erkan
Ayse Celik
Mehmet Mahir Boyacı

Save the Children

Melike Aker

Sened

İdil Seda Ak

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Yasemin Seyhan
Nahide Doğrucan

Türkiye Psikiyatri Derneği

İrem Yıldız
Emre Mutlu
Emre Cem Esen
İrem Yıldız
Hamid Boztaş
Özgür Öner

Türk Psikologlar Derneği

Aybüke Ünal
Cem Şafak Çukur

WHH

Umutcan Yüksel

Bireysel katılım

Didem Arıkan Çolak
İlgın Gökler Danışman

Kısaltmalar

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AHSB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AKUT	Arama Kurtartma Derneği
ASAM	Siğinmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü
IASC	Kuruluşlararası Daimi Komite
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
KYK	Kredi Yurtlar Kurumu
RAM	Rehberlik ve Araştırma Merkezi
RSPD	Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek
SB	Sağlık Bakanlığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
STL	Hayata Destek - İnsani Yardım Derneği
TRSM	Toplum Ruh Sağlığı Merkezi
UMKE	Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Konseyi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WHH	Welthungerhilfe

Arka plan

06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş ili Pazarcık merkezli 7.7 büyüklüğünde ve Elbistan Merkezli 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Söz konusu depremler 11 ilde büyük yıkımlara yol açmıştır. 13,5 milyon kişinin yaşadığı bir alanda etkili olan deprem sonrasında etkilenen nüfusun diğer bölgelere transferi ile yalnızca deprem bölgesinde değil, ülke genelinde psikososyal destek hizmetlerinin yürütülmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ofisi tarafından Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iş birliği içerisinde Kahramanmaraş Depremlerine yönelik ruh sağlığı ve psikososyal destek çalışmaları yürütülmektedir. Destek çalışmaları farklı kurumlar tarafından yapılan ihtiyaç analizleri, saha çalışanlarının ihtiyaçları, merkezi düzeyde yapılan tespitler ve meslek örgütlerinin geri bildirimleri ile planlanmakta ve uygulanmaktadır.

Ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerine ihtiyacın büyüklüğü göz önüne alındığında bu alanda çalışan paydaşların iş birliğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ofisi tarafından depremin meydana geldiği günden itibaren çalışmalar yürüten paydaşlarla bugüne kadar yapılan çalışmaları gözden geçirmek ve önümüzdeki aylar için yol haritası belirlemek amacıyla Ankara'da 2 günlük paydaş toplantısı düzenlenmiştir.

Çalıştayda paydaşların gözlem ve saha deneyimlerine dayanarak deprem bölgesinde görülen sorunlar ve kaynaklar "Çocuk-ergen", "İncinebilir gruplar", "Özelleşmiş Ruh Sağlığı Hizmetleri", "Kurum Bakımında Olan Bireyler", "Geçici Koruma Altındaki Bireyler" olmak üzere toplam beş başlık altında tartışılmıştır. Alanlarında uzman kişilerden oluşan çalışma grupları tarafından belirlenen ihtiyaçlar ve çözüm önerileri aşağıda özetlenmektedir.

ocuk ve ergen çalışma grubu

Mevcut durum ve kaynaklar

Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre depremden etkilenen bölgede psikososyal destek hizmetleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından koordine edilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, saha çalışmalarında diğer kamu kurum ve kuruluşları, çeşitli STK'lar ve uluslararası organizasyonlarla iş birliği yapmaktadır.

Halihazırda sahada psikososyal destek ağırlıklı olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından sürdürölmektedir. Bu kapsamda; 150,000 yaralı farklı kurumlarda tedavi altına alınmış; acil ihtiyaçlar, giysi, iletişim, kuruma yerleştirilme ve tedavi süreçlerinde destek sağlanmıştır. Bu süreçte kurumun kaynakları dışında yerel kaynaklar, bağışlar ve gönüllülerin desteği ile ilerlenmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve İl Sağlık Müdürlükleri tarafından verilen psikososyal destek ve iyi oluş halini güçlendirme çalışmaları devam etmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, kadına ve çocuğa şiddetle mücadele için mobil araçlarla hizmet vermeye devam etmektedir. Toplantıda Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'nden katılımcı bulunmadığı için buna dair veri sağlanamamıştır.

ASHB ocuklara yönelik hizmetleri hem kendi kurum imkanları ile hem de STKların desteği ile mobil araçlarda ve yerleşim alanlarında sağlamaktadır. Kimliği tespit edilen refakatsiz çocukların aileleri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bulunmaktadır. Kimliği tespit edilemeyen çocukların ailelerinin bulunmasına yönelik çalışmalar ise Emniyet birimleri ile birlikte sürdürölmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, medyada refakatsiz çocuklarla ilgili dezenformasyon olduğunun altını çizmiş, bu kapsamda paydaşlardan destek talep etmiştir.

Göçmenlerin nakil oldukları illerde psikososyal destek hizmetleri Göç Merkezleri tarafından sağlanmakta ve ilgili kurumlarda buna yönelik tercümanlar bulunmaktadır.

ASHB ve DSÖ arasında psikososyal destek hizmetleri kapsamında çocuklara yönelik psikolojik ilk yardım eğitimi ve sahada alışan PSD ekipleri için Uzmana Danışma oturumları yürütölmektedir. Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile "Save the Children" ve pek çok STK arasında çalışma protokolü bulunmaktadır.

Depremden etkilenen bölgede ocuk dostu alanlar oluşturulmaya başlanmıştır ancak paydaşlar tarafından ergen dostu alanlar ve programlara dair eksikliğin altı çizilmiştir. Ek ocuk ve ergen dostu alanlar, UNICEF tarafından kurulmaktadır. Bunun yanı sıra Genç Hayat Vakfı, bağımlılık ve yas gibi konularda ergenlere ve çocuklara yönelik programlar geliştirmektedir. Save the Children, anne ve babalara yönelik eğitimler ve bireysel danışmanlık modölü planlaması yapmaktadır. Deprem öncesi eğitimleri afet sonrası için uyarlanmaktadır. Children Resilience Programme ile Youth Resilience gibi deprem öncesinde hazırlanmış programlar, afet sonrası için uyarlanmıştır. Save the Children'ın Lübnan UNICEF ile hazırlamış olduğu 'gençlik iyilik hali' eğitimi/müfredatı, ölüm ve yas konusunda

paylaşabilecekleri hazır dokümanlar bulunmaktadır. Save the Children da genç dostu alanlar kurmaktadır. Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının elinde Kızılay tarafından sağlanmakta olan çoklu oturumlu psikososyal destek eğitimleri de mevcuttur.

Çalışma grubu acil ihtiyaçların yanı sıra sahada koordinasyon sıkıntısı bulunduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra personel sayısının yetersizliği söz konusudur.

İhtiyaçlar ve hedefler

“Çocuk ve Ergenler” çalışma grubu tarafından saptanan ihtiyaçlar ve yapılması gereken çalışmalar şunlardır:

- » Ailelerinden ayrı düşmüş çocukların ivedilikle aile bireyleri ile birleştirilmesi,
- » Çocuk ve ergenlere yönelik desteğin hem bölgedeki hem de tahliye edilen çocukları kapsamı,
- » Çocuk dostu alanların minimum standartlara uygun olarak açılması ve çalışması,
- » Çocuk dostu alanların desteklenmesi için Kızılay gibi paydaşlarla çalışılması,
- » Ergen dostu alanların ivedilikle oluşturulması, bölgedeki hala okula gidemeyen çocukların eğitim ve öğrenime yönelik özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması,
- » Yas tutan, çevre, aile, ev kaybı olan çocuk ve ergenlerin geri dönüşü, uyumlandırılması, adapte olmaları ve başa çıkma kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- » Ergenlere yönelik destek programının oluşturulması, özelleşmiş çalışmalar yapılması (Ergen yaşta kiler kendilerini çocuk alanına ait hissetmemektedir),
- » Ergenlerle özel çalışan ekip kapasitesinin artırılması,
- » Çocukların iyilik halini sağlamak için öncelikle ebeveynlere destek sağlanması,
- » Deprem bölgesindeki acil ihtiyaçlar göz önünde (çadır gibi öncelikli ihtiyaçların sağlanmış olması gibi) bulundurulması psikososyal destek sağlanması,
- » Kişilere daha etkin yardım edilebilmesi için hizmetlerin çeşitlendirmesi,
- » Çocuklar ile temasa geçecek gönüllüler ve çalışanlara, çocuk ve ergen iyilik hali için eğitimler sağlanması (Çocuklara yaklaşımda güvenlik endişesi dile getirildi),
- » Ölüm ve yas üzerine eğitim sağlanması,
- » Özelleşmiş ruh sağlığı hizmetleri ihtiyaç tespitlerinde zorluk yaşanabileceği için tespit yapılmasına yönelik eğitimler sağlanması,
- » Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü sağlık personeli için sağlanan destek programının Alo 183 personeline de verilmesi,
- » Mülteci grupların nakil illerinde akran zorbalığı ve sosyal uyum riskini göz önünde bulundurarak grup profiline göre farklılaşmış yaklaşımlar geliştirilmesi,
- » Kızılay eğitimlerinin güncellenmesi, psikososyal destek kitapçığının revize edilmesi (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı eğitimlerin anlam ve bütünlük kaybetme riskine karşı dikkatli olunması gerektiğinin altını çizmiştir.),
- » Sağlanan eğitimlerin uygulamada takibinin sağlanması ve iç denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi,
- » Hali hazırda afet bölgesinde görevli personele ve rotasyon ile çalışan personele psikososyal destek sağlanması,
- » Personel iyilik hali için süpervizörlük programı yapılandırılması,

- » Personel sayısı yetersiz olduğu için personel desteğinin artırılması,
- » Alandaki hizmetlerin koordinasyonunun sağlanması, hali hazırda var olan kaynakların bir araya getirilmesi (sahadaki taramalarda STK'lar ile koordinasyon daha yoğun iş birliği yapılması gerekliliği gözlenmiştir),
- » Akredite kurumların çalışma standartlarının belirlenmesi (Özellikle gönüllülük faaliyetleri yürüten kişiler için ocuk güvenliği davranış kuralları bilgilendirmesi gerekmektedir; çünkü istemeden zarar verme riski bulunmaktadır),
- » BM'nin geçmiş tecrübelerine dayanarak oluşturmuş olduğu BM Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Sıfır Tolerans kural olarak sahada uygulanmaya başlanması ve BM kuruluşlarının bildirim mekanizmalarına benzer mekanizmaların STK'lar için oluşturulması,
- » Etik davranış bildirim mekanizmalarının oluşturulması,
- » Kurumların iç denetim mekanizmaların güçlendirilmesi,
- » Yapılandırılmış bir programın takibinin oluşturulması ve uygulamaya konması,
- » Afet dönemi için ocuk ve ergenlere yönelik ayrı bir rehber oluşturulması, (ASHB tarafından rehber olduğu ve rehberde asker ve polis gibi deprem bölgesinde görev yapan kamu çalışanlarının çocuklara nasıl davranması gerektiği yer almaktadır),
- » Özelleştirilmif programlara bağımlılık modülü eklenmesi,
- » 2022 yılında IASC tarafından hazırlanan "İnsani Durumlarda İntihar Rehberi nin" (IASC Guidance, Addressing Suicide in Humanitarian Settings) kullanılabilirlik açısından değerlendirmeye alınması.

Öneriler

- » Ergen alanında akrandan akrana destek sağlanması için il çocuk hakları temsilcileri sisteminden yararlanılabilir. (Bu alanda UNICEF ile ortak çalışmalar bulunduğu bildirilmiştir Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, UNICEF'ten bu çalışmaların hızlandırılmasını istenmiştir).
- » Çocuk dostu alanların desteklenmesi için Kızılay gibi paydaşlarla çalışılabilir.
- » Çocukların iyilik halini sağlamak için öncelikle ebeveynlere destek sağlanması daha etkili olacaktır.
- » Psikososyal destek deprem bölgesindeki acil ihtiyaçlar göz önünde (çadır gibi öncelikli ihtiyaçların sağlanmış olması gibi) bulundurulacak sağlanmalıdır.
- » RSPD özelleşmiş hizmetlere erişimi desteklemek ve yönlendirme mekanizmasını oluşturmak ve güçlendirmek için yerel ve ulusal düzeyde koordinasyon mekanizması kurulabilir.
- » Ölçülebilir Standart Müdahale Programlarının ortaklaştırılmasıdır.
- » Standart odaklı programların revizyonu için çalıştay düzenlenmelidir.
- » Ölçülebilir ortak müdahale programlarına yönelik gönüllü kurumlarla birlikte eğitim ve süpervizyon süreçleri planlanmalıdır.
- » Okulda, çadır kentte psikososyal destek alanlarında ve sağlık kurumlarında çocuk ve ergenlerle temasa geçebilecek kişilere çocuk koruma konusunda eğitimler sağlanmalıdır.
- » "Genç Sağlamaştırma/ Youth Resilience", "Çocuk Sağlamaştırma/ Children Reliance", "PFA/ Psikolojik ilk Yardım", "Arkadaşımı destekliyorum/ I Support My Friend", "Adolescence Well Being", "Ergenlere Yönelik Afet Sonrası Yaşam Becerilerini Geliştirme Programı", "Afet Sonrası Psikososyal Destek Programı (6-9; 10-14 yaş)" gibi eğitim modülleri psikososyal destek sağlayıcılarına sunulmalıdır. Bu konuda Save the Children, Genç Hayat Vakfı ve DSÖ iş birliği yapılabilir.
- » İzleme değerlendirme sistemleri oluşturulmalı ve sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.

İncinebilir gruplar çalışma grubu

Mevcut durum ve kaynaklar

Depremden etkilenen incinebilir grupların psikososyal destek hizmetlerine erişimi ile ilgili olarak sahada çadırların birbirine yakınlığından kaynaklı güvenlik sıkıntısı yaşandığı belirtilmiştir. Sahada tuvalet / banyo alanlarının ortak kullanımı ve yetersizliğinden doğan mahremiyet ve bulaşıcı hastalık riski bulunmaktadır. Deprem sonucu engelli olan bireylerin ve incinebilir grupların medikal ekipmanlara erişimi konusunda sorunlar bulunduğu belirtilmiştir. adır kentler dışında konaklayan incinebilir gruplarda yer alan bireyler çadır kentlerde verilen hizmetler ve yardımlardan yararlanmamaktadır. Deprem bölgeleri dışındaki illere göç eden depremzedelere erişim sorunu yaşanmaktadır. Hareket kısıtlı olan yaşlı ve engelli bireyler çadır kentlerde dağıtılan yemek ve erzaklardan yararlanamamaktadırlar. Engelli ya da yaşlı bireylere bakım verenler ihtiyaçlarını karşılamak için çadırlarından ayrılamamaktadır. Ruh sağlığı desteği için bireylerin sağlık kuruluşlarına başvuru konusunda çekincelerinden ciddi mağduriyetler doğmaktadır. şiddet gören kadın ve çocukların güvenliği ve şiddet nedeniyle uzaklaştırma kararı alınan bireylerin kontrol edilmesiyle ilgili sorunlar bulunmaktadır. HIV pozitif bireylerin damgalanma korkusu nedeniyle ilaçlarının temini için talepte bulunamıyor olabilecekleri ve tedavilerinin sekteye uğramış olabileceği tahmin edilmektedir.

İhtiyaçlar ve hedefler

İncinebilir gruplar çalışma grubu tarafından saptanan ihtiyaçlar ve yapılması önerilen çalışmalar şunlardır:

- » çadır kentlerde güvenlik ve koordinasyonun sağlanması,
- » Engelli bireyler için ortez ve protez ihtiyaçlarının giderilmesi,
- » Yerinde gözlem için lojistik altyapının oluşturulması, yaşlı ve engelli kişiler için gezici ekiplerle psikolojik ihtiyaç taramalarının yapılması,
- » Engelli bireylerin çadır kent içerisinde hareket kabiliyetini arttıracak altyapı düzenlemelerinin yapılması,
- » Deprem sonucu engelli olan bireylerin medikal ekipmanlara erişiminin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- » Azalan emzirme oranlarından doğan mama ihtiyacının giderilmesi,
- » Mesane pedi, yatak koruma örtüleri, kişisel hijyen kitleri ihtiyacının düzenli olarak karşılanması,
- » Normlara uygun giysi sağlanması,
- » Sağlık sorunu olan grupların uygun gıdaya ulaşmalarının sağlanması,
- » Depremzedeler ile etkileşimli grup çalışmaları için alanların oluşturulması,
- » Bölgedeki kişilerin istihdama yeniden katılımının desteklenmesi,
- » Farklı etnik köken ve mezheplere mensup bireyler için çadır kentlerde ibadetlerine yönelik güvenli alanların oluşturulması,
- » Kayıt altında olmayan otizmlili bireylerin takibinin yapılması,
- » Sahada görevlendirilen sağlık çalışanlarına psikososyal destek sağlanması.

Öneriler

- » Depremzedeler için gözlük, protez gibi devletin kısmen ödediği medikal ihtiyaçlar için, depremzededen ödeme yükümlülüğünü kaldırarak ilgili mevzuat değişikliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve banyo kabinlerinin artırılması ve cinsiyetlere göre ayrımı yapılmalıdır.
- » Bireysel tuvalet/banyo içeren konteynerler tedarik edilmelidir.
- » Çadır kentlerde güvenliğe yönelik birimler artırılmalıdır.
- » Bilgi kaybını önlemek ve koordinasyonu arttırmak adına çadır kentlerde sosyal hizmet birimleri kurulmalı ve bu birimler aracılığıyla arşiv tutulmalıdır. Bu birimlerde ilgili ilden bir sosyal hizmet çalışanı görevlendirilmelidir.
- » Terapi hizmetlerinin yetkili profesyoneller tarafından verilmesi konusunda düzenleme yapılmalıdır.
- » Nüfus müdürlükleri ile iş birliği içerisinde 81 ilde depremzedeler hakkında gerekli bilgiler toplanmalıdır.
- » Evde/çadırda bakım hizmetleri için ilgili STK'lar ile iş birliği çalışmaları yapılmalıdır.
- » Psikososyal saha destek ekipleri için yapılan online eğitimlerin zamanları dinlenmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Özel eğitim ve sürekli psikososyal destek gereksinim olan bireylerin takibi için deprem bölgesindeki illerdeki RAM ve TRSM veritabanları diğer illerdeki veri tabanları ile bütünleştirilmelidir.
- » Şiddeti önlemek adına 183 hattı aktif kullanılmalıdır.
- » Verilen psikososyal destek her il/ilçeye göre özelleştirilmelidir.
- » Her il için sahada gönüllü devlet çalışanlarına idari izinleri sağlayabilecek bir bakanlığın seçilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Kurum bakımında olan bireyler çalışma grubu

Mevcut durum ve kaynaklar

Deprem bölgesinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı 66 engelli ve yaşlı bakım kuruluşlarından 5.252 engelli ve yaşlı birey hizmet almaktadır. Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Gaziantep'te hizmet veren Bakanlığa bağlı kuruluşlardan 1.133 engelli ve 533 yaşlı birey olmak üzere toplam 1.666 engelli ve yaşlı birey farklı illerdeki Bakanlığa bağlı kuruluşlara nakledilmiştir. Ayrıca deprem bölgesinde bakım ihtiyacı olduğu tespit edilen 253 yaşlı ve 904 engelli birey olmak üzere toplam 1.157 vatandaş korunma ve bakım altına alınarak farklı illerdeki Bakanlığa bağlı kuruluşlara yerleştirilmiştir. Bireylerin nakil sürecinde tercih ve ihtiyaçlarına göre en uygun illere nakilleri sağlanmıştır. Barınma ihtiyacıları karşılanan engelli bireylerin kendi sosyal çevrelerinden, bildikleri yerlerden ve tanidikları bakım personelinden ayrılmaları sebebiyle psikososyal desteğe ihtiyaçları artmıştır.

Deprem bölgesinde görev yapan kurum personeli de depremden doğrudan etkilenmiş durumdadır ve personel psikososyal desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Kurum bakımından faydalanan engelli bireylerin yanında, evde bakım hizmetinden faydalanan ya da bu hizmetten faydalanmayıp aile yanında bakımı sağlanan engelli bireylerin de erişilebilir tuvalet, konteyner ve çadır ihtiyaı gibi temel ihtiyaçlarının yanında psikososyal desteğe de ihtiyaçları olduğu deneyimlenmiştir. İşitme engelli bireylerden çok sayıda işitme cihazı talebi kaydedilmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda; Bakanlık bünyesinde görevli işaret dili tercümanları ile farklı sivil toplum kuruluşları ve bireysel gönüllü işaret dili tercümanlarından oluşan 120 kişilik ekip; depremin ilk gününden itibaren işitme engelli depremezelerle daha hızlı iletişim kurmak, ihtiyaçlarını karşılamak üzere sahada çalışmalara katılmıştır.

ASHB ile ASAM bir protokol imzalamıştır ve arama kurtarma ekipleri ile birlikte 300 kişi deprem bölgesine gönderilmiştir.

Depremden etkilenen engelli ve yaşlı bireylerin ihtiyaçları, sivil toplum kuruluşları ya da kendileri tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca kurulan 'Engelli ve Yaşlı Vatandaşlar için Deprem Destek Hattı'na iletilmekte ve bu sayede hızlı bir şekilde zme kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Bugüne kadar bu Whatsapp hattı üzerinden gıda, tahliye, kurum bakımına alınma, tekerlekli sandalye, işitme cihazı, hijyen paketi, ilaç vb. talepler ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliğinde karşılanmıştır. Konteyner, akülü araba gibi taleplerin ise karşılanma süreci devam etmektedir.

Bireylerin adır, giysi, tekerlekli sandalye ve telefon ihtiyaı bulunmaktadır. Bireylerin ayrıca maddi destek talepleri bulunmaktadır, çok sayıda insan bütün varlıklarını kaybetmiştir ve yardımlarla ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. KYK'da kalan ailelerin yurtların şartları nedeniyle engelli bireylere bakmakta zorlanması nedeniyle kurum bakım talebi artmaktadır ancak bu talebe sahip ailelerin temel isteğinin kurum bakımı değil; engelli bireylere bakabilecekleri şartların sağlanması olduğu gözlenmiştir.

İhtiyaçlar ve hedefler

“Kurum Bakımında Olan Bireyler” çalışma grubu tarafından saptanan ihtiyaçlar ve yapılması önerilen çalışmalar şunlardır:

- » Engelli bireylerin hizmetlere erişimde sürekliliğin sağlanabilmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınması ve aile yanında kalan engelli bireylerin temel ihtiyaçlarının (durumuna uygun beslenme, alt bezi, işitme cihazı ve bataryası, vb.) sürekli olarak karşılanması,
- » Kurum bakımından faydalanan yaşlı ve engelli bireylerin psikososyal destek ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına planlanması,
- » Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan bakım personeline eğitim ve destek hizmeti sağlanarak personelin kısa süreli/ geçici çalışma ile deprem bölgesinde görevlendirilmesi,
- » İş yükünün artması ve travmatik deneyimlerin çok fazla olması sebebiyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki bakım kuruluşlarında görev yapan personele yönelik psikososyal destek verilmesi,
- » Ruhsal engelli bireyler için yaşam evleri açılması,
- » Farklı bir kuruluşa nakil olan yaşlı bireylerin psikososyal destek ihtiyaçlarının belirlenmesi,
- » KYK’da kalmakta olan ailelere; engelli ve yaşlı yakınlarına bakabilecekleri şartların sağlanması,
- » Kurum bakımını kısa süreli talep eden aileler için kısa süreli bakım modeli geliştirilmesi ya da var olan kısa süreli bakım modelinde yer alan geçici misafir bakım hizmeti sürelerinin depremden etkilenen bireyler özelinde yeniden düzenlenmesi.

Öneriler

- » Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki bakım kuruluşlarının üzerindeki yükün azaltılması için Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliğinde evde bakıma destek verilmelidir.
- » Bireylerin sosyalleşme ve çadırkent, konteyner vb barınma alanları dışına çıkma ihtiyaçları aktif yaşam merkezleri ile karşılanmalıdır.
- » Hem Bakanlıklara bağlı hem gönüllü bakım elemanları ve destek personelleri evde bakıma destek vermelidir.
- » Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve STK’lar ile iş birliğinde evde bakıma destek hizmeti, konteyner ve çadırda kalanlar için bölgedeki bakım elemanları ile devam ettirilmelidir.
- » Deprem bölgesinde görevlendirilecek personel için kalacak yer sağlanmalıdır.
- » Depremden etkilenen illerdeki özel bakım merkezlerinde görevli personel için psikososyal desteğe yönelik ihtiyaç tespit çalışması yapılmalıdır.
- » Kadın konuk evlerinde kalan kadınlar ve buralarda çalışan personel için psikososyal desteğin sürdürülmesi gerekmektedir.
- » Kadın konuk evinde kalma ihtiyacı olan özel grupların ihtiyaçları tespit edilmelidir.
- » Sosyal hizmet merkezlerinde ihtiyaç tespiti çalışmaları devam ettirilmeli ve desteklenmelidir.
- » Toplumum tüm gruplarının bu travmadan etkilendiği göz önünde bulundurularak toplumsal terapi olanakları üzerine düşünülmalıdır.
- » Bakanlıklara bağlı kurumlarda ve sahada çalışan psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve çocuk gelişim uzmanlarının psikososyal olarak desteklenmesi, gerekli eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve ayrıca alanda personelin sayıca artırılmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.
- » İhtiyaç tespit çalışması yapıldıktan sonra projelendirmeler yapılmalıdır.

Özelleşmiş ruh sağlığı hizmetleri çalışma grubu

Mevcut durum ve kaynaklar

Depremden etkilenen kişilerin özelleştirilmiş ruh sağlığı hizmetlerine erişimi grubunda sahadaki tüm hastaneler sahra hastanelerinde veya fiziki durumları uygunsa kendi binalarında hizmet verdikleri belirtilmiştir. Mevcut durumda psikososyal destek bazı çadırlara henüz hiç erişememiştir. En önemli problemlerden biri verilen birinci ve ikinci basamak ruh sağlığı hizmetlerinden çadır kentlerdeki insanların birçoğunun haberdar olmaması, bilgi sahibi olsalar bile başka erişim problemleri yaşanmasıdır. Deprem bölgesinde çadır/konteyner kentlerden psikiyatri polikliniklerine ulaşım zorluğu bulunmaktadır. (örneğin, annelerin çadırdaki çocuklarını bırakıp gidememesi, toplu taşıma sistemi konusunda bilgi eksikliği) adır/konteyner kentlerde PSD ekiplerinde personel sirkülasyonu olmakta ve bilgi akışı düzenli sağlanamamaktadır. Ekiplerin geliş ve gidiş zamanı belli olmadığı için ekipler birbirine devir yapamamaktadır. Çadırlarda personel sirkülasyonu da bulunduğu için bir personel bir gün bir yerde olsa bile ertesi gün orada mı bilinmemektedir. İllere gelecek olan personel yöneticilere bildirilmediği için gerekli düzenlemeler yapılamamaktadır. Bu durum zaman ve işgücü israfına sebep olmaktadır. Sorun yaşadığı tespit edilen kişilerin ikinci basamağa yönlendirilmesinde yaşanan koordinasyon eksikliği önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak özel hastanelerden gönderilen personelin yazdıkları reçetelerin geçerliliği ile ilgili sorunlar hala mevcuttur.

Deprem bölgesinde yaşayan sağlık personelinin barınma sorunları bulunmaktadır. Özellikle Kahramanmaraş ve Hatay'da önemli bir sorun olduğu belirtilmiştir. Etkilenen bölgede çalışmakta olan doktorlardan çok sayıda başka ile tayin için rapor başvurusu bulunmaktadır. Personel ihtiyacının sürdürülebilir biçimde karşılanabilmesi için mecburi hizmet kadroları açılmıştır ancak konaklama ihtiyacı önemli bir sorundur. Bu durum psikososyal destek çalışmaları için sahaya gelen diğer gönüllüler için de geçerlidir.

Sahada intihar düşüncesi olan kişi sayısının fazla olması da göz önünde bulundurularak sahaya uzman personel gönderilmesi gerekmektedir.

İhtiyaçlar ve hedefler

“Özelleşmiş Ruh Sağlığı Hizmetleri” çalışma grubu tarafından saptanan ihtiyaçlar ve yapılması önerilen çalışmalar şunlardır:

- » Çadır kentlerde, psikososyal destek ve sağlık hizmetinin verilmesinin öncelikli hedef haline getirilmesi,
- » Verilen hizmetlerle ilgili halka bilgi verilmesi, halkın nerede psikiyatri hizmeti alacağına dair kalıcı bir bilgi yayma sistemi kurulması,
- » Annelerin ruh sağlığı hizmetlerinden faydalanabilmeleri için çocuk dostu alanlar oluşturulması ve bu konuda ASHB'nin aktif rol üstlenmesi,
- » Depremden direkt etkilenen sağlık personelinin uygun yaşam düzenlemeleri ile desteklenerek aktifleştirilmesi,
- » Sosyal hizmet ve sağlık hizmet arasındaki bağlantının mobil hizmetle sağlanması,
- » Tüm şehirlerin aldığı hasar ve imkanları birbirinden farklı olduğu için her şehir için ayrı plan yapılması,
- » Çadır kentlerde düzenli olarak gönderilen gönüllülerle bir hub oluşturulması ve Sağlık Bakanlığı ve ASHB uygun çalışma şartlarını sağlayabilir hale geldikçe diğer kurumların çekilmesi,
- » Çadır kentlerde SB'nin kendi birinci basamak ruh sağlığı merkezlerini oluşturması,
- » Depremden direkt etkilenen sağlık personelinin aktif görev yapabilmesi için psikososyal destek ve barınma desteği sağlanması, (Kahramanmaraş'ın depremden görece daha az etkilenmiş yerlerinde konaklama olanağı bulunmaktadır. Bunların tespiti ve kullanımı sağlanmalıdır.),
- » Van depremi sonrası yapıldığı gibi personele eğitim ve personele öz bakım gibi bir programların uygulanması,
- » Mobil hizmetin özellikle gerekli olduğu yerlerin ve kişilerin hastaneye gidebilecekleri yerlerin tespitinin yapılması,
- » Sağlık personelinin yeniden entegrasyonunun sağlanması,
- » Sahaya gidecek gönüllü personelin koordinasyonu,
- » Gönüllülerin bir merkezden organize edilerek sahaya gitmesinin sağlanması (Örneğin kendi il müdürlüklerine başvurmaları ve o müdürlük kişilerin gideceği illerin müdürlüklerini bilgilendirdikten sonra gönüllülerin sahaya gitmeleri),
- » Kurumların sadece zorunlu ihtiyaç durumunda değil sürekli iletişim halinde olmasını sağlayacak bir üst mekanizmanın kurulması.

Öneriler

- » Çadır kentlerde SB'nin kendi birinci basamağı oluşturulmalıdır.
- » Sürdürülebilirlik için personelin güvenli bir alan talebi bulunmaktadır. Orta vadede bir alt yapı projesi ile konteynerler oluşturup çalışanın da orada kalması sağlanabilir.
- » Travma alanında uzman olan kişilerin eğitim vermesi ve gönüllerin de sahaya eğitim alarak kontrollü bir biçimde gönderilmesi ve özellikle kurum elemanlarına verilen eğitimlerin denetlenmesi sağlanmalıdır.
- » Annelerin ruh sağlığı hizmetlerinden faydalanabilmeleri için çocuk dostu alanlar oluşturulmalıdır ve bu konuda ASHB'nin aktif rol üstlenmelidir.
- » Kahramanmaraş'ın depremden görece daha az etkilenmiş yerlerinde konaklama olanağı bulunduğu paydaşlarca gözlemlenmiştir. Bu alanların tespiti ve kullanımının sağlanmalıdır.
- » Sosyal hizmet ve sağlık hizmet arasındaki uçurum mobil hizmetle çözülmelidir.
- » Gönüllüler bir merkezden organize şekilde edilerek sahaya gitmelidir. Örneğin kendi il müdürlüklerine başvurmaları ve o müdürlük kişilerin gideceği illerin müdürlüklerini bilgilendirdikten sonra gönüllülerin sahaya gitmeleri sağlanmalıdır.
- » Kurumların sadece zorunlu ihtiyaç durumunda değil sürekli iletişim halinde olmasını sağlayacak bir üst mekanizma kurulmalıdır.

Geçici koruma altındaki bireyler çalışma grubu

Mevcut durum ve kaynaklar

Depremden etkilenen geçici koruma altındaki bireylerin konum bilgileri Sağlık Bakanlığı'nda mevcuttur, ancak yine de bu gruba erişim zorlukları yaşanmaktadır. Resmi kamp alanları mevcut olsa da herkes hareket halindedir, kamp alanlarında tansiyon zaman zaman yükselmektedir. İnsanların buldukları illerden ayrılmalari nedeniyle tüm Türkiye afet bölgesi haline gelmiştir, özellikle Mersin, Antalya ve Konya'da hareketlilik üst düzeydedir. Mersin'de düzenli kamp alanları mevcut değildir, sorumlu kurum İl Göç İdaresidir ancak hasarlı bina nedeniyle hizmetler aksamaktadır. Ayrıca sel ile birlikte bazı kamp alanları ağır hasar almıştır, takip ve kayıt konularında sıkıntılar mevcuttur. Kayıt olunan illerin dışına çıkışta takip ve kayıt sıkıntısı yaşanmaktadır, tanınan 60 günlük süre sona erdiğinde ne olacağı konusunda bilgilendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Kamu kurumlarının takip etmediği bölgelerde riskler artmaktadır. İletişim ve diğer konular Göç İdaresine başvuruda bulunanların, belirlenmiş STK'lara yönlendirilmesiyle yürümektedir. STK'lardan bir tanesi koordinatör STK olarak atanmıştır, bu şekilde iş bölümü yapılmaktadır. Kimliklerinin kayıtlı olduğu yer ve buldukları yer farklı olduğu için hizmet alımında sıkıntı çeken Suriyeliler vardır. Suriyeli çocukların eğitimleri de sekteye uğramıştır. Çocukların yanı sıra özellikle ergenlerin de gelecek kaygısı, gelecek inşası, okula erişim ve intihar konularında desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Çocuklarını okul binasına göndermek istemeyen aileler vardır. Akran zorbalığı artmıştır.

Çadır alanlarında mahremiyet korunamamaktadır, erkeklerin kamp alanlarının dışına çıkabilmesi ancak kadınların çoğu zamanını kamp alanlarında geçiriyor olması çatışmaların artmasına neden olmaktadır. Sıhhat projesi kapsamında Suriyeli hekim ve hemşireler hizmet vermektedir; ancak şu an Türkler ve Suriyeliler daha da iç içe oldukları için Türklerin yoğun olduğu bölgelere Suriyeli hekim ve hemşire yerleştirme konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle geçici koruma altındaki bireylerin barınma sorunları çözülmediği için ruh sağlığı sorunlarına geçiş yapılamamaktadır. Oysaki deprem geçici koruma altındaki bireylerde hali hazırda var olan kaygının artmasına neden olmuştur. Sağlık hizmetlerine erişim sorunu giderek artmaktadır. Suriyeli mülteciler, sağlık hizmetlerine başvurmadan ayrımcılıktan korkmaları nedeniyle daha da çekinmektedir. Hali hazırda bir ruh sağlığı tanısı olan ve tedavisi devam eden bireylerin takibi zorlaşmıştır. Bütünleştirilmiş hizmetlere ihtiyaç duyulmaktadır. Geçici koruma altındaki bireyler olarak genellikle Suriyeliler düşünölmektedir, ancak bunun yanı sıra diğer göçmen toplulukları da bulunmaktadır. Suriyeliler arasında da farklı etnik kökenlerde çatışmalar çıkmaktadır. Kayıtsızlık yüksek bir risk teşkil etmektedir. Göç idaresi, kimliklerini kaybedenlere mobil araçlarla kimlik çıkarma desteği vermektedir.

Dil ve kültür bariyeri, kişileri her zamankinden daha çok etkilemektedir. Tercüman ihtiyacı her zamankinden fazladır. Kurumların sunduğu hizmetler bağlamında; Bazı STK'larda tercüman ağı bulunmaktadır, Sağlık Bakanlığı'nın da farklı dillerde hizmet alınabilecek telefon servisi vardır.

Şu an ihtiyacın en fazla olduğu Hatay bölgesinde kurumlar yığılmış durumdadır. Herhangi bir kurum ya da kuruluşa haber vermeden gelen çok sayıda gönüllü olması, koordinasyonsuzluğu arttırmaktadır.

STK ve insani yardım kuruluşlarının en az bulunduğu iller Adıyaman, Malatya ve Kahramanmaraş'tır. STK'ların hizmet verdiklerini bilenler ve daha önce kullanmış olanlar yine aynı yolları izliyor olsa da geniş skalada erişim sorunu mevcuttur.

ASAM'ın hali hazırda mevcut olan 20 saha ofisinin yanı sıra Hatay karargâh olarak kullanılmaktadır. Malatya, Kahramanmaraş ve Adıyaman'da konteynir kentler kurulmaktadır. Hedef kitlesi mülteciler olsa da ayırım gözetilmemektedir. İhtiyaç tespitlerinin yanı sıra PSD çadırları ve çocuk dostu alanlar bulunmaktadır. UNHCR ve UNICEF donör konumundadır. PSD özelinde 300 kişinin daha istihdam edilmesi beklenmektedir. CONCERN, Malatya ve Adıyaman'da partnerleriyle, Şanlıurfa ve Hatay'da kendisi hizmet vermektedir. Hijyen kiti, market kartları, mutfak seti, battaniye ve çadır dağıtımları mevcuttur. Hedef grubu çocuk ve yetişkin olan PSD hizmetlerine başlanacaktır. Mobil ekiplerin PSD hizmetleri konularında da çalışmalar yürütülmektedir. GOAL, şimdiye kadar acil müdahale kapsamında çalışmalar yürütmüştür. Yüksek riskli gruplar için vaka yönetimi yapılmaktadır. Hayata Destek Derneği, Adıyaman, Hatay ve Kahramanmaraş'ta 1 psikolog 2 sosyal destek çalışanı 1 sosyal çalışmacı içeren mobil ekipler kurmuştur. Görüşme odası ve çocuk dostu alanların taşınabilir olması için çalışılmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının izni ile PSD çalışmaları yürütülmektedir. Mutfak, hijyen, gıda, yeni doğan bebek kiti dağıtılmıştır. PSD konusunda yapılacak olan grup çalışmaları için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından personel izni alınmaktadır.

UNHCR çadır ve hijyen kiti sağlamak ve AFAD ile koordinasyon yürütmektedir. PSD konusunda mevcut sistemleri desteklemektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, DSÖ ile birlikte PSD çalışana destek, psikolojik ilk yardım ve çocuklara yönelik eğitim planlaması yapmaktadır. DSÖ deprem öncesinde 4 ilde 1500 aileye evde bakım hizmeti sağlamaktaydı ve proje kapsamında Suriyeli çalışanlar hizmet vermekteydi. Projenin sona ermesiyle yaşanacak yıkım daha üst düzeyde yaşanmış durumdadır.

Sahada Türkiye Psikiyatri Derneği, PSD Destek Ağı oluşturmuş ve STK'ları dahil etmiştir. Kürtçe, Arapça ve Türkçe broşürler bastırıp kamu kurumlarının il müdürlükleriyle iletişime geçerek bölgeye dağıtmıştır. Hizmet vermek amacıyla belirlediği bir bölgede karavanla hizmet verirken günde 60 kişiden başvuru alınmıştır ancak birtakım sorunlar nedeniyle karavanın yeri değiştiğinde bu sayı 15 kişiye düşmüştür. Türkiye Psikiyatri Derneği, sahaya gönderilen herkes için açık çağrı yayınlamıştır. 3 haftadır aktif bir şekilde çalışan PSD destek ağı hali hazırda 800 madenci ve 2000 AKUT görevlisine yardım ulaştırmıştır.

Sağlık Bakanlığı, DSÖ ile çalışana destek için pilot bir uygulamaya başlamıştır ancak sirkülasyon çok hızlı olduğu için tüm personeli kapsamı zaman alacaktır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı da UNICEF ve DSÖ ile çalışmalar yürütmektedir. Cumhurbaşkanlığı uzaktan eğitim platformu da kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra ihtiyaç tespitleri de yapılmaktadır.

WHH, Türk Psikologlar Derneği ile iş birliği halindedir, 800 kadar saha çalışanını yapılandırılmış destek programlarına dahil etmiştir.

WHH toplum temelli ihtiyaç analizi yürütmektedir. Buna barınma alanları, tuvalet, banyo, temel ihtiyaçlar ve PSD dahildir. IOM'in TSS aracını kullanmaktadır. TSS, kamp yönetimine yönelik bir araçtır. İzleme ve değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır. Kurumlar da buna dahil olabilir. Kişilerin kendi ihtiyaçlarını da önceliklendirmesi sağlanmaktadır.

İhtiyaçlar ve hedefler

“Geçici Koruma Altındaki Bireyler” çalışma grubu tarafından saptanan ihtiyaçlar ve yapılması gereken çalışmalar şunlardır:

- » Geçici koruma altındaki bireylerin temel hizmetlere erişimleri dahil olmak üzere temel hizmetlere erişim, kişilerin iyilik halleri ve daha geniş perspektiften ihtiyaçlar giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması,
- » Hatay’da kendi bölgelerinden çıkmayan insanlar için mobil ekiplerin yönlendirilmesi,
- » Kurumlar arası iş birliğinin yapılması,
- » Bölgedeki desteklerin sabit ve sürekli olmasının sağlanması,
- » Belirli illerdeki PSD ihtiyaçlarına yoğunlaşılmaması, diğer şehirlerdeki ihtiyaçların da göz önünde bulundurulmasının sağlanması,
- » İhtiyaçların ve dağıtım ağının kamu kurumlarınca koordine edilmesi,
- » PSD hizmetlerinde standardizasyonun sağlanması,
- » Risk tespiti konusunda basamaklı gidilmesi, ve herkesin aynı bilgilere sahip olduğundan emin olunmasının sağlanması,
- » Bakanlığın yönlendirdiği ekipler arasındaki rotasyonun çok hızlı olması nedeniyle görev değişimi ve yönlendirmede sıkıntılar yaşanmasını önlemek için odak kişi belirlenmesinin sağlanması,
- » Hangi kurumun hangi bölgede çalıştığının netleştirilmesinin sağlanması,
- » Kadınların bakım yüküne yönelik özelleşmiş destek sağlanması,
- » Henüz akredite olmamış STK’ların akredite edilmesi ve akredite olmamasının nedenlerine bakılması,
- » Alana gelen ve gönderilen ekiplerin aynı standartta olması ve özellikle PSD konusunda fikir birliği ile ilerlenmesinin sağlanması,
- » Yardımların insan onuruna yakışır bir şekilde dağıtılmasının sağlanması,
- » Odaklı çalışmalar ve ergenlerin dahil olabileceği çalışmalar yapılması,
- » Fiziki güvenlik sorunlarının giderilmesi,
- » Deprem bölgesinden başka yere giden çocukların okul durumlarının takip edilmesi,
- » Refakatsiz ve ayrı düşmüş ya da bir akrabasının yanına yerleştirilmiş çocukların takibinin yapılması,
- » İçeriklerin standardizasyonu ve optimize edilmesini Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının üstlenmesi,
- » Deprem nedeniyle işlerini kaybetmiş olanlara istihdam desteği, PSD kapsamına dahil edilebilir.
- » Herkesin bilgiye ulaşımı konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir. Her kurum kendi veri tabanındaki kişilere ulaşmaya çalışmaktadır ancak yetersiz kalmaktadır. Göç İdaresinin bu konuda da çalışması gerekmektedir. Yerel topluluğa ulaşma konusunda bilgili STK’lardan yararlanılmalı ve göçmen topluluk ile bir denge izlenmelidir.
- » Geri bildirim mekanizmaları kurulması gerekmektedir.
- » Yas tutma bu sürecin önemli bir parçasıdır. Taziye çadırları kurulabilir. PSD şimdiden sonra daha da önemli olmaya başlayacaktır. Uzun ve düzen kaybının, çocuklara ölüm haberinin nasıl verileceğinin ve yeniden inşanın nasıl olacağının da PSD kapsamına dahil edilmesi gerekmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çocuklar için psikolojik ilk yardım desteği oturumları sunmaktadır, bunların artırılması gerekmektedir.

- » Çalışma alanlarının netleştirilmesi ve toplum temelli bütünleşik ruh sağlığı hizmetleri için haritalandırma gerekmektedir.
- » Demografik bilgilerin netleştirilmesi konusunda bakanlıkların süreci yönetmesi gerekmektedir.
- » Destek gruplarının kurulması ve sürdürülmesi gerekmektedir.
- » LGBTI+ bireylerin güvenliğinin göz önünde bulundurulması, sağlık hizmeti alanların nasıl devamlılık sağlayıcının görüşülmesi gerekmektedir.

Öneriler

- » Kurumlar arası deneyim paylaşımı yapılmalıdır.
- » İhtiyaçların ve dağıtım ağının kamu kurumlarınca koordine edilmelidir.
- » Risk tespiti konusunda basamak basamak ilerlenmelidir ve herkesin aynı bilgilere sahip olduğundan emin olunması sağlanmalıdır.
- » Bakanlığın yönlendirdiği ekipler arasındaki rotasyonun çok hızlı olması nedeniyle görev değişimi ve yönlendirmede yaşanan sıkıntıların giderilmesi için illerde odak kişi belirlenmelidir.
- » Hangi kurumun hangi bölgede çalıştığının netleştirilmesi gerekmektedir.
- » Hayata Destek Derneği'nin sahip olduğu ve içinde PSD'nin de yer aldığı 360 derece eğitim platformu mevcuttur ve Arapça bilenler de dahil olmak üzere bir eğitmen havuzu bulunmaktadır. Bu kaynaklar kullanılabilir.
- » LGBTI+ bireylerin güvenliği göz önünde bulundurulmalıdır ve onlara yönelik sağlık hizmetlerinin devamlılık içinde nasıl yürütüleceği görüşülmelidir.
- » Geçici koruma altındaki bireylerin temel hizmetlere erişimleri dahil olmak üzere temel hizmetlere erişim, kişilerin iyilik halleri ve daha geniş perspektiften ihtiyaçlar giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- » Sadece 6 ildeki PSD ihtiyaçlarına yoğunlaşmak yerine diğer şehirlerdeki ihtiyaçların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- » Odaklı çalışmalar ve ergenlerin dahil olabileceği çalışmalar yapılması gerekmektedir.
- » Sürdürülebilir destek gruplarının kurulmalıdır.
- » Koordinasyon ve sürdürülebilirlik açısından içeriklerin standardizasyonu ve optimize edilmesi süreçlerini ASHB yürütmelidir.
- » Göç İdaresi, kimliklerini kaybeden kişilere mobil araçlarla kimlik çıkarma desteği vermelidir.
- » Göç İdaresi, bilgiye ulaşım konusunda çalışmalar yapmalıdır. Yerel topluluğa ulaşma konusunda bilgili STK'lardan yararlanılmalıdır ve göçmen topluluk ile bir denge izlenmelidir.
- » PSD şimdiden sonra daha da önemli olmaya başlayacaktır. Uzun ve düzen kaybının, çocuklara ölüm haberinin nasıl verileceğinin ve yeniden inşanın nasıl olacağına da PSD kapsamına dahil edilmesi gerekmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çocuklar için sunduğu psikolojik ilk yardım desteği oturumlarını artırmalıdır.
- » Taziye çadırları kurulmalıdır.

alışana destek

Mevcut durum ve kaynaklar

Bütün alışma grupları sahada çalışana desteğin acil ihtiyaç alanlarından biri olduğunu belirtmişlerdir. Halihazırda kurumlar kendi personellerine yönelik kısıtlı olarak çalışana destek çalışmaları başlatmıştır. Sağlık bakanlığı tarafından UMKE, sağlık çalışanları, itfaiye, polis ve asker gibi depremdede yardım eden personele psikososyal destek sağlanmış ve bunun için 15 günlük süre ile 20 kişilik bir ekip görevlendirilmiştir. Sağlık Bakanlığı DSÖ ile birlikte çalışana destek programını genişletmeyi planlamaktadır.

3 aylık aktivite planı

Çalışma gruplarından belirledikleri önceliklere göre üç ay için aktivite planlaması yapmaları istenmiştir. Entegre aktivite planı Tablo 1'de görülebilir.

	Aktivite	Amaç/açıklama	Önerilen paydaşlar	Uygulama yeri	Zaman çerçevesi	
Koordinasyon	İl düzeyinde koordinasyon mekanizmasının oluşturulması	İl düzeyinde koordinasyon mekanizmasının oluşturulması veya halihazırda kurulmuş olan koordinasyon mekanizmalarının deprem müdahalesini içerecek biçimde genişletilmesi. Bilgi paylaşımı, görev dağılımı, ortak çalışma usullerinin belirlenmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	Şanlıurfa	Mümkün olan en kısa sürede	
	İl düzeyinde oluşturulan koordinasyon mekanizmasının bütün paydaşlara açılması	Halihazırda kamu kurumları, BM kuruluşları ve STKların katılım sağladığı toplantılara meslek örgütleri ve üniversiteler gibi sahada hizmet veren kurum ve kuruluşların da davet edilmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya	Sürekli	
	Çalıştay / Odak grup görüşmeleri takip/ değerlendirme toplantıları	Belirlenen spesifik konularda deneyimli kurum/kuruluşlarla çalıştayların yapılması	İlgili kamu kurumları (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı), ilgili BM kuruluşları (UNHCR, UNICEF, UNWOMEN, WHO, UNFPA, IOM, FAO), ilgili USTK ve STK'lar	Ankara	2- 10 hafta	

Tablo 1. 3 aylık aktivite planı

Yerel ve ulusal düzeyde ihtiyaç belirlenmesi	İhtiyaç analizlerinin yapılması	Kamu kurumları koordinasyonunda ihtiyaç analizlerinin yapılması	İlgili kamu kurumları (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı)	Etkilenen 11 il ve belirlenecek tahliye illerinde	4-8 hafta	
	Yerel düzeyde incinebilir grupların belirlenmesi	Çadır kentler, düzensiz yaşam alanları ve diğer toplu yaşam alanlarında incinebilir grupların belirlenmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, BM kuruluşları, STKlar, toplum liderleri	11 il	Sürekli	Grup tarafından zaman çerçevesi önerilmemiştir
	Yerel düzeyde incinebilir grupların temel ihtiyaçlarının belirlenmesi	Çadır kentler, düzensiz yaşam alanları ve diğer toplu yaşam alanlarında incinebilir grupların ihtiyaçlarının belirlenmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları	11 il	Sürekli	Grup tarafından zaman çerçevesi önerilmemiştir
	Kurum bakımı altında kalan (özel bakım dahil) yaşlı ve engelli bireylerin psikososyal destek ihtiyaçlarının belirlenmesi	Deprem bölgesinden nakledilen kurum bakımındaki engelli ve yaşlı bireylerin yerleştirildikleri kurumlarda psikososyal destek ihtiyaçlarının belirlenmesi	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	Nakil alan illerdeki kuruluşlar	4 hafta	
	Deprem sonrası bakım ihtiyacı ortaya çıkan ya da bakım modeli ihtiyacı değişen kişilerin tespiti	Öncesinde evde bakımı sağlanan fakat deprem sonrasında kurum bakım isteyen, depremden kaynaklı engellilik durumu ortaya çıkan veya depremden kaynaklı bakım ihtiyacı ortaya çıkan yaşlılar	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, Malatya öncelikli olmak üzere depremden etkilenen diğer iller	3 ay	
	Erişim çalışmalarının yapılması	Topluluk ihtiyaçlarına paralel olarak hizmetlere erişimin değerlendirilmesi	Muhtarlar, yerel yöneticiler, kanaat önderleri, STK'lar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Formal ve informal yaşam alanları	2 hafta	

Kaynakların belirlenmesi	İnsan kaynağı	Her il için psikososyal destek ve özelleşmiş ruh sağlığı hizmetleri konusunda mevcut insan kaynağı tespiti yapılması	ASHB, SB, STKlar, Meslek örgütleri, BM kuruluşları	11 il	4 hafta	
	Yer, bina ve araç	Her il için psikososyal destek ve özelleşmiş ruh sağlığı hizmetleri konusunda kullanılabilir yer, bina ve araçların tespit edilmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, BM kuruluşları, STKlar, toplum liderleri	11 il	4 hafta	
	Hizmet haritalandırması	Her il için psikososyal destek ve özelleşmiş ruh sağlığı hizmetleri konusunda mevcut programların tespiti ve tüm paydaşların ulaşabileceği bir platformda paylaşılması. Kurumlar tarafından sağlanacak olan hizmetler, sahada uygulanacak faaliyetlere dair bilgiler (ilçe-mahalle düzeyinde aktivite), kurum odak kişileri ve iletişim bilgilerinin bu platforma dahil edilmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları	11+70 il	Sürekli	
	Gönüllü çalışmalarının belirlenmesi	Görev paylaşımı yapılabilmesi için gönüllü çalışmalarının belirlenmesi ve gruplandırılması	STKlar	11 il	6 hafta	Grup tarafından zaman çerçevesi önerilmemiştir.
Öz-yardım ve sosyal destek alanlarının güçlendirilmesi	Farkındalık artışı ve iyilik halinin desteklenmesi	Farkındalık artışı, olumlu başa çıkma yöntemlerinin ve iyilik halinin desteklenmesi için farklı iletişim kanalları kullanılarak bilgilendirme yapılması	Tüm paydaşlar	11 il ve nakil alan iller	Sürekli	
	Topluluk temelli psikososyal destek çalışmalarının hayata geçirilmesi	Taziye evleri kurulması, yas tutmaya dair hatıra ormanı oluşturulması gibi	Belediye, orman müdürlüğü, topluluğun kendisi, STK	Her ilde uygun alanlarda	4 hafta	

Genel ve odaklanmış hizmetler	Çocuklar ve yetişkinler için güvenli alanının oluşturulması	Çocukluk çağına uygun grup aktivitelerinin gerçekleştirilmesi, erken çocukluk dönemini desteklemeye ve bakım verenlere yönelik programların uygulanması, riskli grupların desteklenebileceği güvenli alanların oluşturulması	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Belediyeler, AFAD, diğer STK'lar	11 il ve nakil alan iller	2 hafta	
	Genç ve ergen dostu alanların oluşturulması	Ergen ve genç yaş grubunun ihtiyaç ve tercihleri göz önüne alınarak güvenli alanların oluşturulması	ASHB, STKlar	Kahramanmaraş, Adıyaman ve Hatay öncelikli olmak üzere depremde etkilenen diğer iller	4 hafta	
	İncinebilir grupların ihtiyaçları düşünülerek erişilebilir psikososyal destek hizmetleri ağı oluşturulması	İncinebilir grupların ihtiyaçları düşünülerek erişilebilir psikososyal destek alanları oluşturulması, mobil hizmetlerin sürdürülebilir biçimde planlanması	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları	11 il ve nakil alan iller	4 hafta	
	Konteyner kentlerde toplum merkezleri gibi yapıların oluşturulması	Konteyner kentlerde toplum merkezleri gibi yapıların oluşturulması ve farklı kültürlerin bir arada yaşaması için çalışmalar yapılması	İlgili kamu kurumları, ilgili BM kuruluşları, ilgili STK'lar	Konteyner ve çadır kentlerin olduğu iller	Grup tarafından zaman çerçevesi önerilmemiştir	

	Aktivite	Amaç/açıklama	Önerilen paydaşlar	Uygulama yeri	Zaman çerçevesi	
Koordinasyon	İl düzeyinde koordinasyon mekanizmasının oluşturulması	İl düzeyinde koordinasyon mekanizmasının oluşturulması veya halihazırda kurulmuş olan koordinasyon mekanizmalarının deprem müdahalesini içerecek biçimde genişletilmesi. Bilgi paylaşımı, görev dağılımı, ortak çalışma usullerinin belirlenmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	Şanlıurfa	Mümkün olan en kısa sürede	
	İl düzeyinde oluşturulan koordinasyon mekanizmasının bütün paydaşlara açılması	Halihazırda kamu kurumları, BM kuruluşları ve STKların katılım sağladığı toplantılara meslek örgütleri ve üniversiteler gibi sahada hizmet veren kurum ve kuruluşların da davet edilmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya	Sürekli	
	Çalıştay / Odak grup görüşmeleri takip/değerlendirme toplantıları	Belirlenen spesifik konularda deneyimli kurum/kuruluşlarla çalıştayların yapılması	İlgili kamu kurumları (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı), ilgili BM kuruluşları (UNHCR, UNICEF, UNWOMEN, WHO, UNFPA, IOM, FAO), ilgili USTK ve STK'lar	Ankara	2- 10 hafta	

Genel ve odaklanmış hizmetler	Güvenli alanlarda çalışacak olan personelin tercümanların eğitimi	Travma ve yas ile çalışma ve risk tespiti yapma ve yönlendirme ve çeviri	MHPSS alanında çalışan meslek örgütleri	11 ilde toplu yaşam alanlarında	Grup tarafından zaman çerçevesi önerilmemiştir	
	Hizmet kullanıcıların karar verme süreçlerine dahil edilmesi	Çocuk hakları komitesi aracılığıyla, çocukların karar verme sürecine dahil edilmesi.	Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, topluluk üyeleri, yerel yöneticiler vb.	11 il	Sürekli	
	Savunuculuk ve öz savunuculuk faaliyetleri	Merkez seviyesinde kamu kurumları ve fon sağlayıcı kuruluşlar ile sahada tespit edilen ihtiyaçlar, zorluklar ve olası çözüm önerilerine ilişkin savunuculuk faaliyetleri.	Yerel bir kuruluş liderliğinde ilde faaliyet yürütmekte olan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, topluluk üyeleri, yerel yöneticiler vb.	Çevrimiçi platform / Yüz yüze	Düzenli / İhtiyaç duyulan dönemlerde	
	Deprem bölgesinde çalışanlara psikososyal destek sağlanması	Çalışana psikososyal destek programlarının deprem bölgesine desteğe giden herkese yönelik yaygınlaştırılması. Bu alanda eğitimcilerin tespiti ve paylaşımı	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	81 il	Mümkün olan en kısa sürede	
	Bölgeye görevlendirilen, nakille gelen personelin konaklama ihtiyacının karşılanması	Bölgeye görevlendirilen, nakille gelen personelin konaklama ihtiyacı konusunda çalışma yapılması	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	Kahramanmaraş, Adıyaman ve Hatay öncelikli olmak üzere depremden etkilenen diğer iller	Mümkün olan en kısa sürede	

Genel ve odaklanmış hizmetler	Güvenli alanlarda çalışacak olan personelin tercümanların eğitimi	Travma ve yas ile çalışma ve risk tespiti yapma ve yönlendirme ve çeviri	MHPSS alanında çalışan meslek örgütleri	11 ilde toplu yaşam alanlarında	Grup tarafından zaman çerçevesi önerilmemiştir	
	Hizmet kullanıcıların karar verme süreçlerine dahil edilmesi	Çocuk hakları komitesi aracılığıyla, çocukların karar verme sürecine dahil edilmesi.	Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, topluluk üyeleri, yerel yöneticiler vb.	11 il	Sürekli	
	Savunuculuk ve öz savunuculuk faaliyetleri	Merkez seviyesinde kamu kurumları ve fon sağlayıcı kuruluşlar ile sahada tespit edilen ihtiyaçlar, zorluklar ve olası çözüm önerilerine ilişkin savunuculuk faaliyetleri.	Yerel bir kuruluş liderliğinde ilde faaliyet yürütmekte olan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, topluluk üyeleri, yerel yöneticiler vb.	Çevrimiçi platform / Yüz yüze	Düzenli / İhtiyaç duyulan dönemlerde	

Savunuculuk	Hizmet kullanıcıların karar verme süreçlerine dahil edilmesi	Çocuk hakları komitesi aracılığıyla, çocukların karar verme sürecine dahil edilmesi.	Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, topluluk üyeleri, yerel yöneticiler vb.	11 il	Sürekli	
	Savunuculuk ve özsavunuculuk faaliyetleri	Merkez seviyesinde kamu kurumları ve fon sağlayıcı kuruluşlar ile sahada tespit edilen ihtiyaçlar, zorluklar ve olası çözüm önerilerine ilişkin savunuculuk faaliyetleri.	Yerel bir kuruluş liderliğinde ilde faaliyet yürütmekte olan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, topluluk üyeleri, yerel yöneticiler vb.	Çevrimiçi platform / Yüz yüze	Düzenli / İhtiyaç duyulan dönemlerde	
Çalışana destek	Deprem bölgesinde çalışanlara psikososyal destek sağlanması	Çalışana psikososyal destek programlarının deprem bölgesine desteğe giden herkese yönelik yaygınlaştırılması. Bu alanda eğitimcilerin tespiti ve paylaşımı	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	81 il	Mümkün olan en kısa sürede	
	Bölgeye görevlendirilen,nakille gelen personelin konaklama ihtiyacının karşılanması	Bölgeye görevlendirilen, nakille gelen personelin konaklama ihtiyacı konusunda çalışma yapılması	Kamu kurumları, yerel yönetimler, STKlar, BM kuruluşları, meslek örgütleri	Kahramanmaraş, Adıyaman ve Hatay öncelikli olmak üzere depremden etkilenen diğer iller	Mümkün olan en kısa sürede	
	Çalışan personelin bakmakla yükümlü olduğu kişiler konusunda desteklenmesi	Yeni çalışma, yaşama alanlarına yakın kreş, bakım birimleri açılması, evde bakım konusunda destek olunması, mümkün olmayan durumlarda esnek çalışma modeline geçişin düşünülmesi	Kamu kurumları, yerel yönetimler, Türk Kızılayı	Depremden etkilenen iller	15 Mayıs'ta başlayıp sürekli	

İzleme değerlendirme	Ruh sağlığı ve psikososyal destek alanında minimum standartlar ve ölçme değerlendirme yöntemlerinin ortaklaşması	Minimum standartlar konusunda eğitim, kurumların kurum içi izleme değerlendirme ve bağımsız izleme değerlendirme faaliyetlerine katılım konusunda teşvik edilmesi, denetleme sisteminin oluşturulması/işletilmesi	ASHB ve diğer tüm paydaşlar	Faaliyet gösterilen bütün iller	Sürekli	
	Çalışmaların iyilik haline etkisinin araştırılması	Yürütülen çalışmaların iyi oluş hali üzerine etkilerini anlamak için ölçme ve değerlendirmenin yapılması	Tüm paydaşlar	Her ilde / toplu yaşam alanlarında	10-12. hafta	

Ek 1. Gruplar tarafından önerilen eğitim başlıkları ve modülleri

Mevcut durum ve kaynaklar

Çocuk ergen çalışma grubu

- Çocuklara yönelik psikolojik ilk yardım eğitimi
- Pozitif Ebeveynlik Programlarının Yaygınlaştırılması
- Save the Children CYRP/ ISMF/PwV Programları
- Çocukların ve Gençlerin Sağamlık Programı
- İntihar Önlleme Paketi
- Arkadaşımı Destekliyorum Programı
- şiddetsiz Ebeveynlik Programı
- Akran Zorbalığı Kutu Oyunu
- Ergenlere Yönelik Afet Sonrası Yaşam Becerilerini Geliştirme Programı
- Afet Sonrası Psikososyal Destek Programı (6-9 ve 10-14 yaş grupları için)
- “Responsive Care”

İncinebilir gruplar çalışma grubu

- Mahremiyet (ebeveyn ve çocuklara yönelik)
- İstismar
- Güvenli alan
- Kişisel hijyen
- Yas danışmalığı
- Akran zorbalığı
- Afetin etkileri ve normalleştirme

Geçici koruma altındaki bireyler çalışma grubu

- Psikolojik ilk yardım eğitimi
- Oryantasyon eğitimi (yönlendirme, etik prensipler, formların kullanımı)
- Travma ve yas (yetişkinler ve çocuklar)
- Akran zorbalığı farkındalık eğitimi (ebeveyn ve öğretmenlere yönelik)
- Çocuk dostu alanlarda çalışanlara eğitim
- Afet sonrası riskler eğitimi (şiddet, ihmal, istismar, erken yaşta evlilik)
- Ebeveyn becerileri güçlendirme (gelişim dönemlerine göre; okul öncesi, okul ağı ve ergen)
- Toplumsal travmalar ve afetlerde psikososyal destek eğitim
- Psikososyal destek eğitici eğitimi
- Gönüllü tercüman havuzuna alınacak kişilere psikososyal destek alanında çalışma eğitimi